

როგორ დავძლიოთ უმუშევრობა

მთავარი თემა

თბილისი - №2 2009

გაეროს მიერ გამოქვეყნებული მონაცემებით, დსთ-ს სივრცეში უმუშევრობის დონით საქართველო პირველ ადგილზეა, რაც 13,3%-ს შეადგენს. მეორე ადგილზე აზერბაიჯანი გვევლინება 11%-ით. ხოლო ყველაზე დაბალი დონე უზბეკეთშია - 0,2%.

შუა აზიელების მიღწევები გასაკვირი არ არის, რადგან ტაჯიკეთის თუ ყირგიზეთის ყველა უმუშევარი რუსეთში გადასახლდა, სადაც „შავ“ სამუშაო ძალაზე მოთხოვნა ყოველწლიურად 1 მილიონით იზრდება: დღესდღეობით ტაჯიკი რავშანი და უზბეკი ჯამშუტი საქ-მაოდ „პოპულარულები“ არიან რუსეთში.

კობა გინაძე

ექსპერტი, ჟურნალ „ბიზნესი და კანონმდებლობის“ რედაქტორი

ქართველებისთვის კი რუსეთის შრომის ბაზარი დიდი ხნით დაიკეტა. თუმცა, რატომ ვერ შევძელით ქართველი უმუშევრების დასაქმება თვით საქართველოში? ხელისუფლება „ვარდების რევოლუციის“ შემდეგ სულ გვიმტკიცებს – საქართველოს ეკონომიკა ყველაზე სწრაფად მზარდია დსთ-ს სივრცეში, თურმე, რუსეთსაც კი 2-ჯერ ვუსწრებთ ზრდის ტემპებით!...

უკვე 5 წელია რაც ყველაზე სწრაფად იზრდება ჩვენი ქვეყნის ეკონომიკა. უმუშევრობის დონით კი ისევ ვლიდრობთ იგივე დსთ-ს სივრცეში...

ცხადია, პრობლემა კიდევ უფრო გაართულა კრიზისმა: სხვადასხვა კვლევითი ცენტრების მონაცემებით, აგვისტოს შემდეგ 40000 ადამიანი დაითხოვეს სამსახურიდან. ამ „მიღწევაში“ სახელმწიფოს წვლილიც ურევია - კადრების ოპტიმიზაციის საბაბით ათასობით თანამშრომელი გამოყარეს სამინისტროებიდან და სხვა სახელმწიფო უწყებებიდან.

პრაქტიკაში არსებობს უმუშევრობის შემცირების სხვა მეთოდებიც. ასე მაგალითად, სკანდინავიის ქვეყნებში სახელმწიფო სტრუქტურების შტატებს სპეციალურად „ბერავენ“ იმ მიზნით, რომ შეამცირონ უმუშევრობა და გაზარდონ მოთხოვნის საერთო დო-

ნე. საინტერესოა, რომელი ქვეყნის „პროგრესული“ გამოცდილებით ახდენს საქართველოს მთავრობა კადრების ოპტიმიზაციას?

ფაქტია, რომ ევროპის ქვეყნებისგან განსხვავებით, საერთოდ არ არსებობს უმუშევართა სოციალური დაცვის არანაირი სისტემა. თვით რუსეთშიც კი, სადაც მთავრობას მისი უდიდებულესობა ხალხი ტრადიციულად „ნაკლებად აინტერესებს“, უმუშევრობის შემცირება 4930 რუბლს შეადგენს, რაც დაახლოებით 150 დოლარი ან 250 ლარია.

რა თქმა უნდა, რუსეთს აქვს გაზი და ნავთობი, მაგრამ ბევრი „უგაზო“ ქვეყანა საქართველოს ცხოვრების დონით აშკარად აღემატება.

ლოგიკურად ისმება კითხვა: **რატომ ჩამოვრჩებით თუნდაც დიქტატორულ და კორუმპირებულ ტაჯიკეთს ან უზბეკეთს?** საქართველოში ხომ არნახული ეკონომიკური „თავისუფლება“ და ბიზნესის დანყება ხომ ყველას ადვილად შეუძლია?

მთავრობა კი გვპირდება, რომ უახლოეს თვეებში 100 000 სამუშაო ადგილს შექმნის 2 მილიარდიანი ინვესტიციებით (როგორც მინისტრები ამტკიცებენ 1 მილიონიანი ინვესტიცია 50 სამუშაო ადგილს ქმნის)... არადა, მხოლოდ გზების მშენებლობაზე ადამიანი

შეიძლება დასაქმდეს 2-3 წლით, ასე რომ, ინფრასტრუქტურული ინვესტიციები მხოლოდ მოკლევადიან სამუშაო ადგილებს ქმნის.

გრძელვადიანი სამუშაო ადგილები მხოლოდ წარმოებასა და სოფლის მეურნეობაში იქმნება – ამ სფეროებს კი პირველ რიგში, კერძო კომპანიებმა უნდა მიხედონ, რადგან სახელმწიფო ბიუროკრატიის ბიზნეს-სტრატეგია ერთმნიშვნელოვნად არაეფექტურია. ამას თავის დროზე ყველაზე ორთოდოქსი კომუნისტებიც კი მიხვდნენ ჩინეთში და ამ ქვეყნის ეკონომიკა კაპიტალისტურ რელსებზე გადაიყვანეს. საქართველოს მოსახლეობა კი მხოლოდ მთავრობისაგან მოითხოვს ყველაფერს.

საერთოდ, ეკონომიკა – ეს არის ხალხის სოციალური კულტურის მატერიალიზაცია. რაც უფრო მაღალია სოციალური კულტურა, მით უფრო მდიდარია ხალხიც.

ექსპერტები თვლიან, რომ ყველაზე მდიდარი ამერიკელები არიან. ამერიკაში სულ ახლახანს უმუშევრობამ 7,7%-ს მიაღწია, რაც ლამისაა ეროვნულ ტრაგედიად მიიჩნიონ.

მაინც რა ისეთ სოციო-კულტურულ „საიდუმლოს“ ფლობენ ევროამერიკელები, რაც ჩვენ არ გავაჩნია?

შეიძლება ითქვას, რომ ამერი-

კელების და ევროპელების წარმატების მთავარი საიდუმლო მათი თვითორგანიზაციის უნარია. მათი ეკონომიკა სააქციო კაპიტალზე აღმოცენდა, აქციონერის სტატუსი კი ნებისმიერს შეიძლება ჰქონოდა. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ ამერიკელები ენდობიან სააქციო საზოგადოების დამფუძნებლებს, უფრო მეტად ენდობიან იმ სახელმწიფო ორგანოებს, რომლებიც ამ დამფუძნებლების კეთილსინდისიერებას ამოწმებენ. ასეთ სააქციო დაბანდებაში რისკის მომენტიც არის. საკმარისია ამერიკაში (ან ევროპაში) რამე ახალი და პერსპექტიული იდეა გამოთქვა, რომ მაშინვე ინვესტორები ბუზებივით დაგესევნიან, ბანკები გაგისხნიან საკრედიტო ხაზებს, პოტენციური მომწოდებლები თუ გამსაღებლები აგავსებენ შემოთავაზებებით და ა.შ.

მაგალითად, ჯორჯ ბუში საკმაოდ სერიოზულ სკანდალში გაეხვია ერთ-ერთი ტაილანდელი თაყვანისმცემელის გამო, რომელმაც მის საარჩევნო ფონდში სოლიდური თანხა გადარიცხა. როგორც აღმოჩნდა, ეს ტაილანდელი 10 წლის წინ ჩასულა კალიფორნიაში და უთხოვნია ამერიკელებისათვის, რომ 1 მილიონი დოლარი ჩაედოთ სამუშაო ხელთათმანების მწარმოებელ

ფაბრიკაში, რადგან თურმე სამხრეთაზიელი შავი მუშები სულ „ხელშიშველა“ მუშაობდნენ და თითებს იქლეთდნენ. ამერიკელები ისე შეძრა ტაილანდელი მუშების თითების ტრაგედიამ, რომ მათ 1-ის ნაცვლად 9 მილიონი შეუკრიბეს ამ ტაილანდელს. უფრო ზუსტად ინვესტორთა ყოველმა ჯგუფმა ისე მისცა თითო მილიონი ამ „მეხელთათმანეს“, რომ ერთმანეთის შესახებ მათ არ იცოდნენ – ეს ტაილანდელი ინვესტორთა 9 ჯგუფთან ცალ-ცალკე აწარმოებდა მოლაპარაკებას.

ამ ტაილანდელმა 9-ვე მილიონი აიღო და სხვადასხვა საქმეებში დააბანდა. ის ხელთათმანების ქარხანა კი ააშენა დაგეგმილ 1 მილიონად, მაგრამ მოგების ნორმა არც ისე დიდი აღმოჩნდა. ინვესტორთა 9-ვე ჯგუფმა ამ ტაილანდელის დაპატიმრება მოითხოვა თაღლითობის მუხლით. დააპატიმრეს კიდეც, მაგრამ თაღლითობა ვერ დაუმტკიცეს, რადგან მან ის 9 მილიონი კი არ მიითვისა, არამედ არამომგებიანად დააბანდა. ამერიკელებმა კი მაინც თაღლითობაში ჩაუთვალეს ის ფაქტი, რომ 1-ის ნაცვლად 9 მილიონი აიღო... ეს ამბები შავი მუშის ხელთათმანების ბიზნესში ხდება...

და რა ხდება საქართველოში,

როდესაც ვინმე ახალ მომგებიან იდეას გამოთქვამს? – ინვესტორები თავს არიდებენ: – „რომ არ გამოვიდეს ეგ საქმე – დახარჯულ ფულს ვინ დამიბრუნებსო?!“ – არც ერთ მათგანს აზრადაც არ მოსდის, რომ ამერიკულად თუ არა ევროპულად მაინც გარისკოს. ბანკებიც ცივ უარზე არიან – „ახალ საქმეებს არ ვაფინანსებთ – ერთი წელი მაინც უნდა გაძლო ბაზარზეო“, კი მაგრამ როგორ უნდა გაძლო როდესაც საქმის დასაწყები კაპიტალიც კი არ გაქვს...

ხალხი კი ისევ „მესიას“ ელოდება, რომელიც საქართველოს გადაარჩენს და ყველა ქართველს ფორიან კანფეტებს დაურიგებს. არადა, ჰენრი ფორდის პირველი აქციები ზუსტად რომ ხალხმა შეისყიდა, თორემ თვითონ ფორდი ერთი უბრალო მესაათე იყო და არათუ ქარხნის, არამედ მესაათის „ბუდკის“ ასაშენებელი ფულიც კი არ ჰქონდა.

საქართველოში კი აქციონერული კაპიტალი თითქმის არ არსებობს. სრულიად უსამართლო კანონიც მოქმედებს ამ სფეროში: ყველაზე მსხვილ აქციონერს უფლება აქვს, რომ წვრილ აქციონერებს ძალით მიაყიდვინოს მისთვის აქციები. არც ხალხი ენდობა ბიზნესმენებს და მაკონტროლებელ ორგანოებს იმ დონემდე, რომ რომელიმე საწარმოს აქციები შეისყიდოს.

ამიტომაც ელოდება ხალხი ვილაც „გოდოს“, რომელსაც ყველა ენდობა და რომელიც ყველა პრობლემას მოაგვარებს უკანონო მთავრობის თუ კანონიერი ბიზნესელიტის ნაცვლად.

„საცოდავია ის ხალხი ვისაც ბელადი სჭირდება“ – ამბობდა არტურ შოპენჰაუერი.

შოპენჰაუერს რომ თანამედროვე საქართველოში ეცხოვრა, ალბათ იტყოდა: „იდიოტია ის ხალხი, ვისი ბედიც ბელადზეა დამოკიდებული – გინდ, რომ პრეზიდენტი იყოს ეს ბელადი, გინდ მილიარდერი ოლიგარქი და გინდ კონსტიტუციური მეფე.“

ჩვენ თავგამოდებით ვამტკიცებთ, რომ პირველი ევროპელები ვართ, რომ ყველა ევროპელი დმანისში ნაპოვნი მზიას და ზეზვას შთამომავალია. თუ ეს მართლაც ასეა, რატომ არ აღმოგვაჩნდა ბიზნესის თვითორგანიზაციის ის უნარი, რომელიც ევროპელებს გააჩნიათ?

თუნდაც აზიატები ვიყოთ, რატომ ვერ ავანყვეთ იმ დონის ეკონომიკა, როგორიც იაპონიას აქვს? ნავთობი და გაზი არც ამ ქვეყანას გააჩნია.

იაპონელებმაც ევროპული მეთოდებით მიაღწიეს წარმატებას – მათ უარყვეს აზიური კონსერვატიზმი, დრომოჭმული ფეოდალური ტრადიციები და მთავარ იარაღად ინოვაციები აირჩიეს. **სწორედ რომ წვრილმანი „ნოუ-ჰაუები“ გახდა იაპონიის ეკონომიკური ძლევამოსილების ფუნდამენტი.**

ინოვაციური აზროვნება ყველაზე მეტად ევროამერიკელებს ახასიათებს – საქონელზე წითლად თუ არ დაანერგე „NEW“ – მისი გაყიდვა პრობლემატური ხდება.

ეს ნეომანია ხანდახან კურიოზულ ფორმებსაც ღებულობს: სულ ახლახანს ამერიკაში გამოუშვეს მამაკაცის ოდეკოლონი, რომელსაც სენდვიჩის სუნი აქვს – ეს გაკეთდა სარეკლამო მიზნით – ერთ-ერთი ფასტ-ფუდის ქსელის დაკვეთით. თავიდან ამ ოდეკოლონის ფლაკონი სულ რაღაც 3 დოლარი ღირდა, მაგრამ მასზე ისეთი ბუმი დაიწყო, რომ ფასმა 70 დოლარს მიაღწია. მალე მთელი პარტია გაიყიდა. ერთ-ერთმა გააფთრებულმა მამაკაცმა კომპანიის ოფისში დარეკა და ღრიალით აიკლო იქაურობა: „რატომ აღარ იყიდება სენდვიჩის სუნიანი ოდეკოლონები! ჩემს ცოლს უნდა, რომ სენდვიჩის სუნი მდიოდეს და რა ვქნა ახლა მე-ო.“

არავის არ მოსვლია აზრად, რომ ამ კაცისთვის ერჩია: „აილე ჩვეულებრივი სენდვიჩი და ტანზე წაისვიო“.

ასე რომ, ამერიკის ბაზარზე ქართულ ბიზნესს კიდევ ერთი სექტორი გაეხსნა: თვით ამერიკელი სტუმრები აღიარებენ, რომ ხინკალს სენდვიჩზე უფრო კარგი სუნი აქვს. ასე, რომ სასწრაფოდ უნდა დავინყოთ ხინკლისუნიათი ოდეკოლონების წარმოება ამერიკული ბაზრისათვის.....

საქართველოში კი სიახლეები ძალიან არ უყვართ, შეიძლება ითქვას, რომ წინასწარგანზრახვით არ უყვართ.

ბიზნესიც ისევე „ბრბოს ეფექტის“ მიხედვით ვითარდება: ყველა უმუშევრად დარჩენილი ინდევაჭრობას იწყებს ინდემნარმის სტატუსით, იმის ნაცვლად, რომ თვითონ აწარმოოს ის „შპილები“ თუ ფარდის საკიდები, რომელსაც თავის დახლზე ჰყიდის. სოფელში დაბრუნება და მიწაზე მუშაობა კი სამარცხვინოდ ითვლება – ალბათ ამ მიზეზითაც გახდა საქართველო პომიდვრის, ხახვის და კარტოფილის იმპორტიორი.

ინდივიდუალურ ვაჭრობაში ჩადებული ფული კი ბოლო პერიოდში ფუჭად იკარგება, რადგან უკვე გამყიდველი უფრო მეტია, ვიდრე მყიდველი.

ხომ უმჯობესია, რომ ვაჭრობის დასაწყებად გამიზნული რამდენიმე ათასი დოლარი რამე სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივში დააბანდო და ისეთი აგრარული პროდუქცია აწარმოო, რომელზედაც ყოველდღიური მოთხოვნაა და რომლის იმპორტმაც საქართველო წალეკა(???).

თუმცა, როგორც ვთქვი, ჩვენს ქვეყანაში კოოპერატივების და სააქციო საზოგადოებების ორგანიზაციის კულტურა მოიკოჭლებს.

საინტერესოა, რა უშლით ხელს შედარებით მდიდარ ბიზნესმენებს, რომ თავიანთი ფული ახალ ტექნოლოგიებში დააბანდონ და ათჯერ მეტი მოიგონ, ვიდრე ტრადიციულ დარგებში იგებენ?

ქვეყნის ეკონომიკური სიძლიერე გამოგონებათა რაოდენობის პირდაპირპროპორციულია. მსოფლიოში უმდიდრესი ქვეყნები იმი-

თაც არიან ცნობილნი, რომ თავის მოქალაქეებზე სხვებზე მეტ პატენტებს გასცემენ: ერთ სულ მოსახლეზე პატენტების რაოდენობით გერმანია ლიდერობს. მეორე ადგილზეა იაპონია. მესამეზე კი ამერიკის შეერთებული შტატები.

რაც არ უნდა გაგვიკვირდეს, საქართველოში მომგებიანი გამოგონება ბევრია, მაგრამ მათში ინვესტირება ჯიუტად არავის უნდა...

სხვათა შორის, ევროპელმა მეცნიერებმა ჩაატარეს გამოკვლევა თუ რა პრინციპით აწყობენ იერარქიას პრიმატები. როგორც წესი, ყველაზე აგრესიული და ძლიერი მაიმუნი აშინებს სხვა მაიმუნებს და იმორჩილებს მათ. „ბელადი“ აიძულებს სხვა მაიმუნებს, რომ მათ რაც შეიძლება მეტი საკვები მოიპოვონ. შემდეგ ბელადი საუკეთესო ნუგბარ ნაჭრებს მიირთმევს, დანარჩენებს კი თავის ნასუფრალს უტოვებს. ფეოდალური საზოგადოებაც ასეთ „მაიმუნურ“ წესებზე იყო აგებული, მაგრამ ევროპელებმა დაამხეს ფეოდალიზმი და ხელისუფლების არჩევითობის პრინციპი შემოიღეს. ევროპელები თავის მმართველად ირჩევენ მას, ვინც მათ ინტერესებს გამოხატავს და განახორციელებს. ხოლო აგრესიულ „ბელადებს“ ერთობლივი დემოკრატიული ძალებით ასწავლიან კარგ მანერებს...

პრიმიტიული ხალხები კი ელოდებიან აგრესიულ ბელადს, რომელიც მათ შეაშინებს და აიძულებს რაც შეიძლება მეტი საკვები მოიპოვონ. თუ ბელადი ნასუფრალს დაუთმობს მიზეზიერი პენსიების სახით – მათ სიხარულს ხომ საზღვარი არა აქვს.

ასე რომ, თუ ჩვენ ევროპელები ვართ – ფული ინოვაციებში უნდა დავაბანდოთ და ამით შევქმნათ ახალი სამუშაო ადგილები. ძალიანაც რომ მოვინდომოთ, „გორილების ბელადი“ არ მოვა და ამას არ გვაიძულებს, რადგან იგი არაინოვაციური ბანანებითაც კმაყოფილდება...